

Tomasz Kościański

Archiwum Państwowe w Lesznie

<https://orcid.org/0000-0003-4841-9575>

Jerzy Zielonka (1943–2023)

W piątek 21 lipca 2023 r. zmarł red. Jerzy Zielonka, znany i ceniony dziennikarz, historyk, regionalista i działacz społeczny¹. Choć zawodowo związany był głównie z Kościanem i Leszmem, to jego dorobek jest dobrze znany wielkopolskim dziennikarzom, historykom, muzealnikom i archiwistom.

Jerzy Kazimierz Zielonka urodził się 20 października 1943 r. w Kościanie. Był synem Józefa i Stanisławy z domu Pęczak. Miał starsze rodzeństwo, różnica między nim a najmłodszą siostrą wynosiła 13 lat. Ukończył Liceum Ogólnokształcące w Kościanie (1961), naukę kontynuował na studiach ekonomicznych. W 1974 r. uzyskał dyplom i tytuł magistra ekonomii w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu ze specjalnością analiza ekonomiczna. W latach 1967–1973 pracował w Zakładach Urządzeń Chemicznych „Metalchem” Kościan, gdzie zajmował stanowisko m.in. kierownika sekcji kosztów i analiz.

Archiwum Państwowe w Lesznie, Jerzy Zielonka (spuścizna), sygn. 140

¹ W czasie pracy nad tekstem wykorzystałem materiały z Archiwum Państwowego w Lesznie (dalej: APL): „Panorama” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, sygn. 103; Jerzy Zielonka – spuścizna (dziennikarz „Panoramy Leszczyńskiej”), sygn. 138, 140 oraz: Jerzy Zielonka (w rozmowie z P. Sałackim), *Człowiek szczęśliwy*, „Gazeta Kościańska”, 26 VII 2023, s. 4–6 (wywiad ukazał się po raz pierwszy w 2014 r.); *idem*, *O wyzwoleniu z refleksją*, „Gazeta Kościańska”, 26 I 2022, s. 22–23.

Z dniem 1 marca 1973 r. Jerzy Zielonka rozpoczął pracę w Wielkopolskim Wydawnictwie Prasowym na stanowisku redaktora działu, co w tym przypadku oznaczało objęcie kierownictwa leszczyńskiego oddziału „Gazety Poznańskiej”. Od lat współpracował już wtedy z „Gazetą Poznańską” i „Głosem Wielkopolskim” jako korespondent terenowy, zatem miał już doświadczenie dziennikarskie. Z obowiązków zawodowych wywiązywał się poprawnie, czego dowodem może być powierzenie mu stanowiska dyrektora biura prasowego zorganizowanych w Lesznie w 1977 r. Centralnych Dożynek. W 1979 r. związał się zawodowo z nowo powstałą „Panoramą Leszczyńską”. W redakcji tego tytułu zajmował stanowiska redaktora, zastępcy redaktora naczelnego i komentatora. Pracując jako dziennikarz gazety obejmującej swoim zainteresowaniem obszar województwa leszczyńskiego, musiał zajmować się przede wszystkim tematami bieżącymi. Jednak z czasem szczególnie ważne dla red. Zielonki stało się poznawanie przeszłości, głównie tej związanej z wiekiem XX, a szczególnie z okupacją niemiecką w czasie II wojny światowej. Teksty o tym okresie pisał już jako student. Właśnie na łamach „Panoramy Leszczyńskiej” prowadził autorską rubrykę „Ocalić od zapomnienia”. Dzięki kwerendum w materiałach źródłowych, współpracy z innymi badaczami, relacjom świadków pisał o okrucieństwach, których dopuszczali się Niemcy w latach 1939–1945. Teksty te cieszyły się dużym zainteresowaniem, a listy do redakcji nadsyłał czytelnicy z całej Polski.

Obok ważnej roli na leszczyńskim rynku dziennikarskim red. Zielonka miał duży wpływ na jego kształt również nad Obrą. Był współtwórcą i redaktorem „Wiadomości Kościańskich” (od 1988 r.), publikował w powstałej w 1999 r. „Gazecie Kościańskiej” oraz współpracował z portalem koscian.net. W ostatnich latach czytelnicy tych tytułów zapoznawali się z tekstami Redaktora chociażby przy okazji obchodów świąt państwowych takich jak 1 i 3 maja czy też z tytułu ważnych rocznic historycznych, szczególnie 1 września i 27 stycznia (tj. zajęcie Kościana przez Armię Czerwoną). Jeśli chodzi o tę ostatnią datę, to Jerzy Zielonka uważał, iż historycy mają prawo do dyskusji i oceny konsekwencji zajęcia ziem polskich przez Armię Czerwoną, jednak przyznawał:

Dla mnie jest oczywiste, że bez względu na dalszy bieg wydarzeń politycznych; bez względu na ogrom sowieckich zbrodni wspomniana data dla Kościana oznacza wyzwolenie spod okupacji niemieckiej. Przekonani o tym byli Kościaniacy, którzy po wojnie wracali z więzień gestapo, z niemieckich obozów, z przymusowych robót w Altreihu. Nie mogli wiedzieć i nie mieli wpływu na to, w jakiej Polsce przyjdzie im żyć².

² *Idem, O wyzwoleniu z refleksją*, s. 23.

Jerzy Zielonka był autorem, współautorem i redaktorem wielu opracowań dotyczących historii, przede wszystkim ziemi kościańskiej. Nie sposób wyliczyć wszystkich tytułów, które napisał, redagował lub w inny sposób przyczynił się do ich powstania. Prace te dotyczyły głównie kilku obszarów, a jednym z nich były – jak już wyżej wspomniano – losy regionu i jego mieszkańców w czasie II wojny światowej. Wynikiem tych zainteresowań były publikacje w prasie oraz takie jak m.in. *W cieniu swastyki* (z cyklu Ocalić od Zapomnienia, Leszno 2004)³. Jerzy Zielonka jest też autorem rozdziałów w monografiach o historii Kościana, poświęconych właśnie dziejom okupacji niemieckiej. Nie będzie przesadą stwierdzenie, że redaktor uczestniczył we wszystkich najważniejszych kościańskich inicjatywach badawczych w zakresie historii w ostatnich kilkudziesięciu latach, np. kilkutomowym *Kalendarium miasta Kościana* czy w Seminarium Historyków Powstania Wielkopolskiego. Jedną z ostatnich prac jego autorstwa nosiła tytuł: *Orzeł Biały wzłata wzwyż. Opowieść o narodowcu, oficerze WP, żołnierzu wyklętym i adwokacie Jerzym Gronowskim (1908–1992)* (Leszno 2018), która została wydana w ramach serii *Cives Nostri*. W 2020 r. zorganizowano w Kościanie sesję popularnonaukową pt. „Mieszkańcy powiatu kościańskiego w wojnie polsko-bolszewickiej”. Jej pokłosiem było opracowanie zrealizowane pod redakcją Jerzego Zielonki *Ziemia Kościańska w wojnie polsko-bolszewickiej (1919–1920). Materiały z obchodów 100-lecia Bitwy Warszawskiej* (Kościan 2022).

Jerzy Zielonka był aktywny w życiu społecznym, m.in. jako prezes Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej, w latach 90. ubiegłego wieku współorganizator Stowarzyszenia Absolwentów Gimnazjum i Liceum w Kościanie, współtwórca Instytutu im. gen. Stefana „Grota” Roweckiego w Lesznie, współpracował również z Główną Komisją Badań Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. Osobliwe było też to, że był kandydatem na senatora w pamiętnych wyborach w czerwcu 1989 r.

Otrzymał wiele odznak i wyróżnień, m.in. odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” nadaną przez Ministra Kultury i Sztuki (1977) oraz odznaki „Zasłużony dla powiatu kościańskiego” (1975), „Za zasługi dla województwa leszczyńskiego” (1978). Był laureatem honorowego wyróżnienia „Kościan dziękuje” (2010), członkiem honorowym Stowarzyszenia Absolwentów Gimnazjum i Liceum w Kościanie (2008). Otrzymał także wyróżnienie „za osobowość” w nagrodzie Dziennikarskie Koziołki (2010) organizowanej przez Wielkopolski Oddział Stowarzyszenia Dziennikarzy RP. Wyróżniony został Odznaką Honorową „Wierni Tradycji” Towarzystwa Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918–1919 (2014).

³ Por. Jerzy Zielonka, Teresa Masłowska, Zenon Jóźwiak, *Leszno w cieniu swastyki*, Leszno 2021.

Redaktor Zielonka w czasie swojej pracy zgromadził wiele dokumentów dotyczących przeszłości Kościana i okolicy. Sporo z nich związanych było z jego zainteresowaniami i realizowanymi przez niego tematami. Były to zarówno świadectwa z epoki, w postaci np. oryginalnych dokumentów czy fotografii, jak i przeróżne opracowania. Część swoich zbiorów przekazał do Archiwum Państwowego w Lesznie, a powstały w ten sposób zespół archiwalny jest spuścizną najczęściej wykorzystywaną przez użytkowników tego archiwum. Interesowali go ludzie, miał dobrą pamięć do życiorysów. Miał szeroką wiedzę, którą dzielił się z innymi, zarówno w obszarze historii II wojny światowej, regionalistyki, a przede wszystkim warsztatu dziennikarskiego. Młodszym adeptom Klio pomagał w tłumaczeniu i zrozumieniu dokumentów w języku niemieckim, odczytywaniu pism sporządzonych w gotyku. Podkreślał, że do próby prowadzenia badań nad okupacją lat 1939–1945 niezbędna jest znajomość języka niemieckiego. W innym przypadku, jak zauważał, badacz nieznający tego języka nie będzie miał nic nowego do zaoferowania, gdyż będzie skazany na powielanie ustaleń innych autorów.

W jednym z pism (ze stycznia 1980 r.) związanych z zatrudnieniem red. Zielonki na stanowisko zastępcy redaktora naczelnego „Panoramy Leszczyńskiej” znajdziemy taką oto opinię o nim:

Posiada szerokie kontakty społeczne i koleżeńskie z racji swojego dużego zaangażowania w działalności szeregu towarzystw i instytucji. Jest dobrym organizatorem szczególnie akcji nagłych i szybkich, umie zespołowi pracującemu nadać właściwe tempo pracy. Dzięki nabytemu doświadczeniu w pracy zawodowej i umiejętności współżycia z ludźmi w dotychczasowych miejscach pracy był pracownikiem lubianym i cenionym⁴.

Był żonaty, miał dwóch synów.

Pogrzeb red. Jerzego Zielonki odbył się 29 lipca. Pochowany został na Cmentarzu Komunalnym w Kościanie.

⁴ APL, „Panorama”..., s. 13.

